

ALEŠ MAVER

Labirinti zelene politike

Čeprav smo na zelene politične stranke že dolgo navajeni, je leto 2011 vendarle prineslo zanje značilne, morda bistvene premike. V senci fukušimske katastrofe se je v Nemčiji, ki sicer ni domovina politično organiziranih ekologov, so pa bili zeleni tam od svojega vstopa na nacionalno sceno v začetku osemdesetih let prejšnjega stoletja na njej vedno zelo navzoči, prvič zgodilo, da je član stranke Zelenih postal ministrski predsednik ene od nemških zveznih dežel. Sicer so zeleni po številu glasov osvojili drugo mesto za krščanskimi demokrati, toda skupaj s socialnimi demokrati, ki so pristali kar nekaj odstotnih točk za njimi, so lahko sestavili deželno vlado. Le dober mesec pozneje se je uspelo voditeljici kanadskih zelenih Elizabeth May prebiti v spodnji dom kanadskega parlamenta, kar je v pogojih večinskega sistema velik dosežek.

NE VEČ SAMO PROTESTNE STRANKE

Omenjeni podvig je že dobrega pol leta prej uspel zelenim v Avstraliji, kljub temu, da je stranka tretja najmočnejša v državi in jo je leta 2010 volilo kar 12 odstotkov volivcev. Razen vzpona na deželni tron v svoji najsrečnejši deželi Baden-Württemberg so nemški zeleni isto leto v mestni zvezni deželi Bremen izrinili krščanske demokrate na tretje mesto, kakor so v Baden-Württembergu socialne demokrate.

Vsi navedeni suhi podatki pričajo o uspešnem preboju gibanj, ki so večino svojega obstoja kljub nekaterim zavidljivim uspehom vztrajale nekje v kotu političnega prizorišča, omejena na bolj ali manj spremenljivo jedro,

v sredino in med širše plasti volivcev, tudi tja, kjer bi bilo možno ponekod že osvajati vsaj relativno politično večino. Po drugi strani omenjeno pomeni, da so se zelene stranke precej zajedle v volilno telo svojih starejših sester, in to nikakor ne samo na enem polu politične scene, kakor bi se lahko zdelo na prvi pogled.

Vendar je treba takoj dodati pomembno omejitev. Zelena in ekološka gibanja s političnim predznakom so, kakor navsezadnje pričajo dosedanje omembe držav, zlasti pojav zahodnega sveta. Res je, danes se pojavljajo praktično v vseh parlamentarnih demokracijah, toda prostor njihovega razmaha ostaja kak ducat visoko razvitih držav, zunaj Evrope predvsem Avstralija, Nova Zelandija in

Kanada, v Evropi pa zahodnoevropske države, najbolj sosede Avstrija, Nemčija in Belgija. Povsod drugod je njihova navzočnost razen v sorazmerno redkih izjemah (kot so skandinavske dežele) manjša ali pa neopazna, kar velja navsezadnje celo za Slovenijo.

Če pogledamo, kako je z navzočnostjo zelenih politikov v Evropskem parlamentu, ki pokriva sedemindvajset članic Evropske unije, se navedba več kot potrdi. Slika sicer ni popolnoma merodajna, ker je volilna udeležba na evropskih volitvah praviloma bistveno nižja kot na nacionalnih (v glavnem na škodo

ekoloških strank), toda prvi vtis je moč ne glede na to pridobiti. Po volitvah v Evropski parlament junija leta 2009 je slika naslednja (glej tabelo).

Že na prvi pogled je razvidno, da nekaj manj kot sedem odstotkov sedežev za zelene ni enakomerno razporejenih. Zahodnejše in severnejše članice imajo nadpovprečno zastopanost, na jugu in vzhodu Evropske unije z nekaj belimi vranami ekoloških strank v Evropskem parlamentu praktično ni. Nekoliko varljiva je moč zelenih v Franciji, ki jim je očitno uspela nadpovprečno dobra

Tabela 1. Ekološke stranke v Evropskem parlamentu po volitvah leta 2009

Država	Št. sedežev v EP	Sedeži ekoloških strank	% sedežev
Francija	72	14	19,4
Estonija	6	1	16,7
Luksemburg	6	1	16,7
Švedska	18	3	16,7
Finska	13	2	15,4
Nemčija	99	14	14,1
Belgija	22	3	13,6
Latvija	8	1	12,5
Nizozemska	25	3	12,0
Avstrija	17	2	11,8
Grčija	22	1	4,5
Španija	50	2	4,0
Velika Britanija	72	2	2,8
Bolgarija	17	0	0,0
Ciper	6	0	0,0
Češka	22	0	0,0
Danska	13	0	0,0
Irska	12	0	0,0
Italija	72	0	0,0
Litva	12	0	0,0
Madžarska	22	0	0,0
Malta	5	0	0,0
Poljska	50	0	0,0
Portugalska	22	0	0,0
Romunija	33	0	0,0
Slovaška	13	0	0,0
Slovenija	7	0	0,0
SKUPAJ	736	49	6,7

mobilizacija volivcev. Na nacionalnih volitvah leta 2007 so kot del levosredinske koalicije v pogojih dvokrožnega večinskega sistema dobili slabe štiri odstotke glasov in le štiri sedeže v 577-članski skupščini. Na evropskih volitvah jim je k početverjenemu izidu verjetno najbolj pomagal eden najdlje vztrajajočih in najprepoznavnejših zelenih aktivistov v Evropi Daniel Cohn-Bendit.

Če slike iz Evropskega parlamenta pridružimo sliko iz neevropskih okolij, kjer je zeleno gibanje poglavalno korenine (to pa so predvsem Avstralija, Nova Zelandija in Kanada, v ZDA pa nekatere države Nove Anglije, recimo Maine), je jasno, da gre za stranke, pisane na kožo družbam z visokim standardom in razmeroma visoko stopnjo družbene blaginje. Okoljski problemi so marsikje tam, kjer ekoloških strank ni ali je njihov pomen obrobni, veliko večji kot v deželah, kjer so opazne in prepoznavne. Seveda je njihov nastanek – v začetku sedemdesetih let prejšnjega stoletja, ko so se zeleni kot samostojno politično gibanje prvič na svetu pojavili na Novi Zelandiji, v Evropi pa v Švici – povezan s skrbjo za okolje in z zavračanjem dotlej prevladujoče paradigme v človekovem ravnanju z njim, kot nazorno pokaže Steve Bishop v svojih prispevkih v tej in prejšnji številki *Tretjega dneva*, toda do danes sta se njihov horizont in s tem tudi baza, ki jo nagovarjajo, bistveno razširila.

Ekološki zavzetosti in skoraj obveznemu pacifizmu pionirskih generacij so se pridružili širši poudarki, denimo občutljivost za spoštovanje človekovih pravic in socialna liberalnost nasploh. Najbolj je učinke tovrstne razširitve moč opazovati v Nemčiji. Tam zeleni vseskozi uspevajo v razmeroma bogatih okoljih, najbolj v eni najrazvitejših dežel, v že omenjenem Baden-Württembergu (in z blagostanjem enako obdarjenem Hessnu, kjer je svojo kariero začel Joschka Fischer in spadal v prvo ekipo deželnih ministrov iz vrst zelene stranke, s katero socialdemokratski ministrski predsednik sicer ni mogel dolgo shajati). S svojo liberalnostjo so se najprej uspeli uveljaviti v velikih univerzitetnih središčih, v

Freiburgu, Heidelbergu in Tübingenu, sploh prvega župana velikega nemškega mesta pa so dobili v zgodovino obloženi Konstanci ob Bodenskem jezeru. Tako se po svoji klienteli deloma bistveno razlikujejo od socialdemokratov, ki so jim načeloma blizu. So v veliko večji meri stranka premožnih in izobraženih, čeprav se dobro odrežejo tudi med migrantsko populacijo (denimo v etnično posebej mešanih predelih Berlina, kjer so z legendarnim Hansom-Christianom Ströbelejem osvojili prvi neposredni mandat v nemškem bundestagu). V tem so podobni recimo ameriškim demokratom z vzhodne obale; slednji se ravno tako opirajo na premožne in izobražene sloje prebivalstva. Posebej je treba opozoriti še na njihovo dobro uspevanje v izrazito sekulariziranih okoljih, kakršna so Nova Zelandija, Avstralija, kanadska provinca Britanska Kolumbija ali velika nemška mesta, kot sta Bremen in Berlin. Odnos do vloge religije v družbi sicer ni njihova prioriteta, a smo lahko prav iz Ströbelejevih ust v Nemčiji v zadnjih letih slišali veliko zabeljenih izjav na račun Cerkve. Skupaj še z nekaterimi strankarskimi kolegi je bil zeleni veteran hkrati med tistimi, ki so med govorom papeža Benedikta XVI. v zveznem parlamentu ostali doma. Po drugi strani je imela zelena podpredsednica istega parlamenta Katrin Göring-Eckardt, ki je obenem predsednica sinode Evangeličanske cerkve v Nemčiji, veliko vlogo med obiskom, saj je skupaj s škofom Schneiderjem gostila papeža v nekdanji avguštinski cerkvi v Erfurtu.

ZELENI IN KONSERVATIVNI?

Omenjeno dejstvo sproža nelahko vprašanje o razmerju med zelenim političnim gibanjem in krščansko demokracijo in, širše, konservativnimi političnimi tokovi. Tu je treba povedati, da ne glede na zavezanost mnogih, predvsem nemških in francoskih pionirjev gibanja idealom leta 1968, del toka nedvomno izhaja iz konservativnih gnezd. Mnogi avstrijski zeleni imajo tako politično

domovino v konservativni Avstrijski ljudski stranki, kar je nedvomno olajšalo sodelovanje med strankama v novejšem času, recimo v Zgornji Avstriji, kjer je prva črno-zelena koalicija prehitela prvo rdeče-zelena na deželni ravni kar za sedem let. V Nemčiji so kot konservativno dvojnico levoliberalnim zelenim celo ustanovili posebno, Ekološko demokratsko stranko (ÖDP), ki sicer razen posamičnih uspehov na lokalni ravni na nemškem jugu ni dosegla omembe vrednega preboja (se ji pa na naslednjih volitvah v Evropski parlament morda obeta sedež tam, ker je nemško ustavno sodišče odpravilo petodstotni parlamentarni prag).

Vloga nekakšnih evropskih "demokratov iz Nove Anglije", ki, kot rečeno, pomeni magnet za premožne in izobražene, obenem postavlja zelene v resno konkurenco ne več samo s socialdemokrati, marveč tudi z liberalci, v Nemčiji tradicionalno stranko bogatih, in s krščanskimi demokrati. Čeprav še naprej velja, da je stranka privlačnejša za tiste demokrščanske volivce, ki jim navezava na eno od obeh glavnih nemških cerkva pomeni malo ali nič, je že zdavnaj preseženo vsaj med vrsticami večkrat izraženo Bishopovo vprašanje, ali se kristjan lahko najde v politični različici ekološkega gibanja. Ne samo predsednica evangeličanske sinode, tudi prenekateri zelo zagnan katoličan (začenši sicer s kontroverznim Heinrichom

Böllom) je svojo politično domovino že pred leti našel pri zelenih. Ob vsem drugem nedvomno osvaja strankina načelnost, ko gre za varovanje človekovih pravic. Njihova skrb ni selektivna, kot smo pri nas in drugod po Evropi pogosto vajeni, ampak dosledna, pa najsi gre za migrante ali za stranpota na nekdanjem sovjetskem prostoru, kjer ob misli na ruski zemeljski plin ni pokleknil samo nekdanji socialdemokratski kancler, marveč mu je brez večjih pomislov sledilo veliko krščanskih demokratov.

Posledično ni nič neobičajnega, da so se na Dunaju nekateri bogatejši mestni okraji iz črnih spremenili v zelene trdnjave in da so zeleni v Nemčiji prve velike uspehe dosegli prav v tradicionalnih središčih katoliške učenosti, kakršno je Freiburg. Tam sedaj škofuje predsednik nemške škofovske konference Robert Zollitsch, ki je jasno povedal, da zeleni (in socialdemokrati) o nekaterih temah govorijo katoliškemu ušesu bliže kot CDU, ki naj bi preveč podlegla neoliberalnim težnjam.¹ Kar je sicer tudi iz naših logov znana mantra. Navsezaednje je majhen bonbonček zelenim med svojim govorom v parlamentu posvetil celo Benedikt XVI.

1. Gl. "Oberster deutscher Katholik hält Zölibat für 'nicht notwendig'", Spiegel, 16. 2. 2008.